

ITEM LIBER

CONTRA OBJECTIONES FREDIGISI ABBATIS.

I. Reverentissimo ac beatissimo domino et patri A
 • Fredegiso abbati. Dudum modestiæ vestræ benigni-
 tas adversum nos, peccatis nostris exigentibus, mo-
 ta, talibus nos invectionibus perculit, quæ lenitatis
 ac sinceritatis vestræ modum excedere viderentur,
 nisi in refellendis nobis tali redargutione umeremini,
 quæ verbis tantum a vobis proferretur, corde tamen
 non approbaretur. Nam si illa omnia quæ adversum
 nos protulistis, et ex parte flinxistis, ita a vobis sensa
 essent ut prolata sunt, non solum modestiam vest-
 ram transgredieremini, verum etiam veritatem of-
 fenderetis. Et idcirco, sapientissime vir, si dignatur
 admittere magnitudo vestra, nitimur nos per has
 litterulas purgare ab illis criminibus, quæ adversum
 nos in vestris litteris exarata reperimus. Recordari
 dignamini litterarum vestrarum, quas tunc adversum B
 nos novissime dedistis; et cognoscite contra quæ
 crimina nunc respondere curamus.

II. Scripsistis igitur in præfatione dicentes: « Si
 ad omnia quæ in vestræ dilectionis chartula scripta
 reperimus, respondendum judicaremus, non tantum
 chartulæ, verum prolixioris libri modum excedere
 videremur. Sed quia compendii causa, pauca ex
 plurimis summam attingere libuit. » Ex quibus
 verbis vestris apparet omnia vos illa reprehendisse
 quæ in nostra chartula scripta reperistis. Sed qui
 omnia reprehendistis, nihil laudatis; cuncta refellit,
 nihil recipitis; quam juste hoc faciatis, ex istis per-
 pendite quæ compendii causa summam attingistis.
 Quia si ista tam injuste reprehendistis, quanto in-
 justius illa quæ reliquistis? Et primum quidem de
 his quæ vobis attingere libuit, assumitis refragandam
 nostram sententiam, qua diximus: « Qui enim vere
 humilis est, abjecta de se sentit; et qui abjecta de
 se sentit, errasse se non dubitat. » Quam sententiam
 ut veram non esse ostendere videamini, probatis
 Dominum Jesum Christum vere humilem fuisse, et
 dicitis: « Quia vere humilis erat secundum nos,
 abjecta de se sentit, et errasse se non dubitavit. »
 Quod quam calumniose a vobis dictum sit, quæsu-
 mus dignamini perpendere. Quis enim fidelium igno-
 rat quia nec nos debemus unquam, cum de abje-
 ctionis humilitate et peccati confessione loquimur,
 quæ vera in omnibus procul dubio esse debent, Do- D

minum nostrum Jesum Christum cæteris hominibus
 permiscere; nec vos debuistis pro eo quod Dominus
 Jesus Christus abjecta de se non sensit, et errasse
 se nunquam cognovit, cæteros homines ab humili-
 tate abjectionis peccati confessione defendere in
 tantum, ut ex hoc probare velitis, sicut in vestris
 apparet litteris, nullum vere humilium abjecta
 de se sentire, nullum se peccatorem fateri debere.

III. Nempe, o venerabilis magister, putabat ac
 putat nostra insipientia quia cum de talibus rebus
 loquitur homo, non debet Dominum nostrum Jesum
 Christum cæteris aggregare hominibus: quia hu-
 manitas quæ a Verbo assumpta est, quanquam ha-
 beat naturam nostrorum corporum, non tamen
 habet originem. Nos enim humano semine coagula-
 mur, ille de Spiritu sancto natus est: qui etsi homo
 factus est propter nostram salutem, Deus tamen esse
 non desit; qui licet homo verus sit, verus tamen
 et unus est Deus cum Patre et Spiritu sancto. Illa
 namque humilitas, qua Dominus noster Jesus Chri-
 stus, cum in forma Dei Patris esset, semetipsum
 exinanivit ut formam servi acciperet, inclinatio fuit
 miserationis, non evacuatio potestatis; qui etsi
 abjecta passionis pertulit, tamen Deo Patri æqualem
 se esse innotuit. Æqualis omnino est Patri, non mi-
 nor est gloria, non posterior tempore, non inferior
 potestate: qui propterea factus est homo, non ut
 erraret, sed ut erraticam ovem inventam humeris
 suis gestaret, et ad domum cælestis patriæ, ad pa-
 ternam scilicet visionem perduceret. Et idcirco non
 est consequens, imo valde injustum est, ut cum quis
 ea quæ hominum suat vere loquitur, alter Dominica
 comparatione evacuet. Iterum atque iterum dicimus,
 quia pervicacis hominis est Dominico exemplo im-
 pugnare ea quæ de puris hominibus veraciter dicun-
 tur, quorum nullus existit sine peccato, sicut scri-
 ptum est: *Non est justus quisquam qui faciat bonum
 et non peccet.* Et iterum: *Nemo mundus a sorde,
 etiam si unius diei fuerit vita ejus super terram.* De
 Domino Apostolus Petrus testatur, dicens: *Quia
 peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.*
 Nunquid quia hoc verum est, propterea hoc verum
 non erit illud quod Paulus ait: *Omnem enim pecca-*
 verunt, et egent gloria Dei?

BALUZII NOTÆ.

• *Fredegiso abbati* sancti Martini Turonensis post
 Alcuinum; cuius fuerat discipulus, ut patet ex vita
 Alcuini. Fuit etiam cancellarius Ludovici Pii impe-
 ratoris. Varie autem scribitur nomen ejus. Hic enim,
 itemque in præcepto ejusdem Ludovici pro Hilde-
 baldo episcopo Matisconensi, vocatur Fredegisus. In
 Testamento autem Caroli Magni apud Eginhardum
 vocatur Fridugisus, et quidem rectius, ut opinor.
 Nam sic quoque nominatur in præceptis Ludovici
 Pii pro ecclesia Parisiensi, itemque in præcepto

ejusdem principis pro ecclesia sancti Lamberti Tra-
 jectensis, quod editum est in tomo primo Historiæ
 Episcoporum Leodiensium, pag. 154, ac demum in
 ejusdem Ludovici præceptis pro monasterio Arulensi
 in diocesi Helenensi et pro monasterio sanctæ Gra-
 tæ in diocesi Urgellensi. Fregedis tamen, quod idem
 est ac Fredegisus, vocatur a Theodulfo episcopo Au-
 relianensi, ex quo etiam discimus diaconum fuisse.
 Vide Sirmondum in notis ad Theodulfum, pag. 292.

IV. Quia dicitis, « His bene perspectis, apparebit hanc vestram non esse veram ratiocinationem, » hæc qualiter dixeritis æstimare non possumus; affirmare tamen audemus quia qui hanc ratiocinationem veram esse negat, necdum cognovit quemadmodum eam oporteat scire. Quid ergo est quod Apostolus, dum de Domino loqueretur, dicens: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens*, præmisit: *Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Jesu (Philip. 1, 5-6)*. Et paulo ante dixerat: *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantur (Ibid., v. 3)*. Si verum non est ut is qui vere humilis est abjecta de se sentiat, quare Abraham cum Domino loquens, cinerem se pulveremque fatetur? Moyses quoque non se esse eloquentem testatur, et ex quo ei Dominus loqui cœpit, impeditionem et tardiores se esse linguam dicit. De se quoque et Aaron ad populum ait: *Nos enim quid sumus?* Gedeon etiam, quem angelus fortissimum virorum appellat, ille e contrario tam abjecta de se sentit, ut se minimum in domo patris sui dicat, et familiam suam inivam in Manasse. Saul quoque cum pene his verbis de minima tribu esse se diceret, et in eadem tribu minimum se recognosceret, ita ut indignum se regio honore fateretur, in regem electus est. Unde Dominus ei loquitur: *Cum esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es*. David quoque (de quo Dominus loquitur, *Invenit virum secundum cor meum*, quia vere humilis erat) tam abjecta de se sensit, ut non solum ad regnandum indignum se esse testaretur, verum etiam gener fieret regis; qui postea de ipso clamat ad Saul: *Quem persequeris, rex Israel? canem mortuum, et pulicem unum*. Sicque persequi conqueritur, quasi si persequatur perdix in montibus. Postea vero cum esset in magna regni gloria, nullumque adversarium paleretur, ait: *Ludam, et vilior fam plusquam factus sum, eroque humilis in oculis meis*. Et iterum: *Damine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me*, et cætera. Errasse se quoque non dubitavit, quia sæpissime non solum errores suos confitetur, sed etiam iniquitates, peccata, delicta, scelera, infirmitates quoque, et turbationes, timorem, ac tremorem, anxietatemque cordis: quorum omnium testimonia si ponere voluerimus, prolixi operis series ordinabitur.

V. Vos dicitis quia non est vera ratiocinatio, ut qui vere humilis est, abjecta de se sentiat, aut peccasse se indubitanter credat. Nos vero e contrario per hanc ratiocinationem omnes sanctos in suis precibus a Domino exauditos esse novimus; sicut Daniele in suam exomologesin, ubi confitebatur non solum peccata sua et peccata populi sui, verum etiam peccata regum ac principum, vel sacerdotum. Tres etiam pueri in camino ignis clamabant in veritate et iudicio: *Induxisti omnia hæc propter peccata no-*

stra. Peccavimus enim, et inique egimus, recedentes a te. Dominus quoque in Evangelio testatur publicanum qui ascenderat cum Pharisæo in templum ut oraret, idcirco justificatum descendisse in domum suam, quia abjecta de se sciens, a longe stabat, et nolebat nec oculos ad cælum levare; et peccasse se non dubitans, percutiebat pectus suum, dicens: *Deus, propitius esto mihi peccatori*. De centurione quoque quare Dominus ait quod nec in Israel tantam fidem invenerit, nisi quia idem centurio abjecta de se sentiens, et alta de Domino sapiens, semetipsum, ut ait, indignum arbitrabatur ire ad deprecandum Dominum ut sanaret puerum ejus, sed potius amicos suos misit, et iterum per internuntium mandavit Domino, dicens: *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum*. Mulier vero Chananæa, cui Dominus clamitanti respondit, *Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus*, statim consentiens, ait: *Etiam, Domine: nam et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum*. Et idcirco audire meruit: *O mulier, magna est fides tua*.

VI. Quod si aliquis objecerit nobis verba justi vere humilis dicentis: *Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus (Job xvii, 2)*. Et iterum: *Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ*: audiat rursus eundem justum humiliter confitentem: *Peccavi. Quid facium tibi, o custos hominum?* Et iterum: *Quantas habeo iniquitates, peccata, scelera, atque delicta, ostende mihi (Job xiii, 23)*. Et iterum Scriptura dicit quia is quem Deus propterea flagellat, ut doloribus eruditus abjectionem et peccata sua recognoscat, respicit homines et dicit: *Peccavi, vere deliqui, ut eram dignus non recipi*. Quare ergo vos dicitis non esse verum, ut vere humilis abjecta de se sentiat, aut peccasse se credat, cum apertissime pateat hoc proprium esse sanctorum, non superbiorum? Cur Joannes apostolus ait: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. Si vero confiteamur delicta nostra, fidelis est, et justus, ut remittat nobis peccata*. Qui si secundum vos magna de se, non abjecta, sentire voluisset, habebat unde gloriaretur, quia et supra pectus Domini recubuit: et præ cæteris discipulis ab illo dilectus est. Jacobus quoque apostolus ait: *In multis enim offendimus omnes*. Quæ si quis putaverit non veraciter, sed tantum humiliter dicta, noverit se in hoc sensu Pelagium sequi; et propterea, si corrigi vult, legat libros beati Augustini contra Pelagianistas, et sciat omnes sanctos veraciter se de peccatis accusasse, ita ut necesse habeant pro se ipsis dicere, *Dimitte nobis debita nostra*. Sed de his quanta dici possunt, vos nosse non ambigimus.

VII. Dicitis etiam tota vos intentione divinam scripturam cum editoribus, interpretibus atque expositoribus suis ab imperitiæ nostræ calumniis defendere. Ad quam rem non respondebimus vobis, quia sicut de quibusdam dicitur, *illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor*, ita et vobis dici potest: *Illic tota intentione paravit defensionem, ubi nulla erat*

omnino necessitas defensionis. Quis enim de nobis A calumniatus est unquam editorem aut interpretem aliquem divinarum Scripturarum? Dicitis reprehendisse nos apostolos et interpretes, quos tantum putabamus unquam reprehendendos, quantum nunc putamus veritatis vituperatores laudandos. Diximus namque quia interpretes divinorum voluminum vel expositores non curarunt omnino tenere indeclinabiliter regulam grammaticæ artis; quod utique neque imperitia, neque malitia fecerunt, sed ratione condescensionis; ut sicut usus sanctæ Scripturæ est verbis condescendere humanis, quatenus vim ineffabilis rei humano more loquens, ad notitiam hominum deduceret, et mysteria insolita solitis ostenderet rebus; ita et interpretes ejus eam sequendo, illud studuerunt summopere transferre, unde manifestiorem sensum legentibus præberent, etiam si contra grammaticam esset eatenus, ut sacramento rei concordaret. Et ita hoc ad nostram sumpsimus defensionem, ut sicut illos qui poterant, si voluissent, omnia secundum disciplinam grammaticam proferre, sed ut nobis condescenderent, et simplicitatem veritatis non desererent, non sunt veriti aliqua contra eandem disciplinam loqui, reprehendere nullus debet; ita nobis omnino debet parcere, qui etiamsi velimus omnia secundum grammaticam loqui, non possumus, si tamen fidem rectam et sensum catholicum tenemus, in hisque verbis quibus possumus dicimus, sicut et vos a testimonio Prisciani ostenditis, qui dixit: « Nihil enim ex omni parte perfectum in humanis credo esse inventionibus posse. »

VIII. Assumpsistis grandem laborem, non necessarium, quasi defendentes evangelistam, vel interpretem, quod non frustra vel evangelista ediderit vel interpres transtulerit plurali numero sanguines, secundum quod certa ratio postulavit: quam rem non solum non reprehendimus, sed neque ab impiis audivimus unquam reprehensam. Et cum in hac defensione tantopere laboraveritis, nihil nobis vestro labore innotuistis. Jam enim legeramus sanctos doctores ita exposuisse, quod interpres ideo plurali numero sanguines in hoc loco transtulit, quia sensum evangelistæ, quem ille in Græco edidit, hoc in Latino transferre aliter non potuit; non sicut vos dicitis propterea fecit, quia in Græco pluraliter invenit. Nam sunt multa nomina quæ in Hebræo vel Græco alterius generis aut numeri esse inveniuntur, non ejus cuius sunt in Latinum. Nec tamen interpres eodem genere quo invenit, transferre curavit, quia nulla necessitas compulit. Sicut, verbi gratia, *Spiritus* apud Hebræos, genere dicitur feminino, et cum sit in Latino generis masculini, nullus interpretum Hebraicum sequens genere feminino in Latino ponere tentavit, etiam cum necessitas posceret. Nam invenitur in Scripturis ubi *Spiritus sanctus*

A per genus femininum significatur, nec tamen a Latino feminino genere dicitur. Peccatum quoque in Hebræo generis masculini est, in Græco feminini, in Latino neutri; et cum in Scripturis multis rebus significetur, nullus tamen Latinorum genus ejus mutavit, quia nec aliqua utilitas postulavit. Hæc idcirco diximus, quia vos dicitis propterea interpretem sanguines plurali numero transtulisse, quia apud Græcos pluraliter effertur; cum non ita sit. Sive interpretes, sive expositores divinorum eloquiorum, ut integritatem sensus ostenderent, contra grammaticam loqui non timuerunt: quos non solum non reprehendimus, verum etiam per eos a reprehensione defendi cupimus. Quia sicut illi laudandi sunt in verbis contra grammaticam prolatis, ita nos B tolerandi: quia illi divites in verbis, sicut voluerunt, dixerunt; nos vero pauperes, ut possumus per angustias verborum tenuiter ea quæ volumus significamus. Et si illorum filii sumus, et ab eorum sensu et fide non erramus: quod in illis amatur, in nobis toleretur; atque is cui loquimur sensum attendat, non verba, ut audiat consilium Apostoli dicentis: *Noli verbis contendere. Et: Ne sit languens circa questiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemias, suspiciones male.*

IX. Illud vero quod post verba doctorum verbis vestris subjunxistis: « Ita igitur hoc uno modo apostoli et evangelistæ et totius divinæ Scripturæ interpretes, cum catholicis ejus expositoribus, ab imperitiæ calumpnia rationabiliter defendi queunt. Nihil enim omnino contra regulam grammaticæ dixerunt, quod non ita aut ratio aliqua, aut causa mysterii dici exigeret. » Ab his verbis vestris multum (celestiastici doctores dissonant. Exiguitati nostræ videtur quod neque vos neque nos de hac re aliquid sentire aut dicere debemus, nisi ea quæ orthodoxos magistros sensisse aut dixisse legimus. Ista tamen inconcussa et firma auctoritas illorum auctorum est, per quos Spiritus sanctus Novi et Veteris Testamenti volumina confecit; de quibus nulli unquam homini licuit aut licet cogitare vel unam litteram aliter eos dicere debuisse quam dixerunt, quoniam eorum auctoritas firmior est cælo ac terra, secundum quod Dominus ait: *Facilius est cælum et terram transire, quam de lege unum apicem cadere.* Post hos quoque firma auctoritas est Septuaginta Interpretum, quos constat ante adventum Domini de Hebræo in Græcum eloquium Vetus Testamentum transtulisse. Interpretis quoque nostri Hieronymi presbyteri fidelis est editio, quæ de Hebræo in Latinum magnifice transtulit. Fuerunt præterea aliqui venerandi catholici interpretes Latini, qui Septuaginta editionem in Latinum transtulerunt eloquium. Extra hos itaque multi fuerunt interpretes reprehensibiles, et juste reprehensi; sicut illi famosissimi

BALUZII NOTÆ.

* Testimonio Prisciani, insignis grammatici, qui manibus eruditorum hominum maxime terebatur per eas tempestates. Hunc porro locum laudat etiam

Lupus Ferrariensis in epistola 34, et in libro de tribus quæstionibus, pag. 235.

interpretes judaizantes, et hæretici, * Aquila scilicet, et Theodotio, ac Symmachus; ex quibus unus fecit duas editiones inter se dissonantes. Fuerunt etiam Latini aliqui, quos Hieronymus presbyter reprehendit in illis utique præfationibus, quas præposuit libris quos de Græcis in Latinum aut transtulit, aut emendavit; sicut in illa præfatione quam juxta Græcam emendationem in libro beati Job fecit, asserens quod idem liber apud Latinos ita erat decurtatus, conrosusque, ut fœditatem suam publice legentibus ostenderet. Sic etiam in aliis locis quosdam reprehendit interpretes.

X. Hæc de interpretibus idcirco ita dicimus, quia magistri speciales non omnes æqualiter receperunt, aut indifferenter laudaverunt, sicut vos facere videmini, neque omnibus æqualiter fidem adhibuerunt. De expositoribus quoque multo aliter quam vos dicitis, beatus Pater Augustinus tenendum tradidit: qui non solum de illis qui reprehensi sunt a doctoribus, etiam de probatissimis, in libro quem adversus Faustum Manichæum scripsit, ita dicit: « Quod genus litterarum, id est, expositionum, non cum credendi necessitate, sed cum judicandi libertate legendum est. Soli namque divinæ auctoritatis libri legendi sunt, non cum judicandi libertate, sed cum credendi necessitate. Quam formam Apostolus tradidit dicens: *Spiritus nolite extinguere, prophetias nolite spernere, omnia autem probate, quod bonum est tenete, ab omni specie mala abstinete vos.* In hoc loco apostolus Paulus prophetias dixit doctrinas et expositiones doctorum, sicut alibi insinuat dicens: *Propheta duo aut tres dicant, et ceteri dijudicent* (1 Cor. xiv, 29). Non illam prophetiam de qua apostolus Petrus ait: *Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.* »

XI. Hæc omnia idcirco dicimus, ut appareat quia quam injuste a vobis criminamur, cum dicitis nos reprehensores apostolorum et divinarum Scripturarum esse, tam injuste vel potius multo injustius quoscunque interpretes atque expositores cœquatis apostolis et evangelistis, cum Symmachum et Paulum et Dydimum et Joannem una defensione indifferentię laude dignos ducitis. Bonum est recordari verborum Domini, quibus ait: *Nonne si recte offeras, et non recte dijudicas peccasti?* Qui enim recte credit catholicam fidem, recte videtur offerre. Sed si quibuscunque doctoribus aut interpretibus cum apostolis et evangelistis æqualem venerationem tribuit, non recte dividit, atque ideo peccat.

XII. Post illa quæ superius dicta sunt verba nostra, addidistis dicentes: « Turpe est enim credere Spiritum sanctum, qui omnium gentium linguas

A mentibus apostolorum infudit, rusticitatem potius per eos quam nobilitatem uniuscujusque linguæ locutum esse. » Hæc qua intentione dixeritis, nullus eorum qui otiosa loqui timent, intelligent; nisi forte hoc etiam nobis crimen superadditis, quasi rusticitatis reprehendamus Spiritum sanctum. Quod si ita est, id est, tali intentione ista dicitis, quid ad hæc respondere possimus, nisi: Ipse occultorum cognitor, cordium testis, scrutator renum, omnipotens Deus videat, et audiat. Extra hoc autem quod tale sacrilegium nobis impingere videmini, apparet etiam in his verbis vestris quod ita sentiat de prophetis et apostolis, ut non solum sensum prædicationis, et modos vel argumenta dictionum Spiritus sanctus eis inspiraverit, sed etiam ipsa corporalia verba extrinsecus in ora illorum ipse formaverit. Quod si ita sentitis, quanta absurditas sequetur quis dinumerare poterit? Et in primis quidem, ut caute scientiæ vestræ loquamur, recordamini quid Moyses Domino dicat, cum se excusaret ne ad Pharaonem mitteretur, asserens se gracilis esse vocis et impeditioris linguæ. Cui Dominus nequaquam respondit, Mentiris; sed annuens obsecranti, ait: *Ecce Aaron frater tuus, scio quod eloquens sit: ipse erit propheta tuus: tu loqueris ad eum, et ille loquetur ad Pharaonem.* Attendite quia si secundum vos ipsa verba corporalia in ore Moysi sonantia ejus erant, et vox quæ sonabat, quare ergo gracilis vox? quare ergo impeditior sermo? Aaron erat propheta Moysi, Moyses propheta Dei. Quare ergo robustior vox et expeditior sermo in propheta Moysi quam in propheta Dei? Nunquid et hoc vitium, gracilitatem scilicet vocis, et linguæ impeditionem Spiritui sancto tribuetis? Restat ergo ut sicut ministerio angelico vox articulata formata est in ore asinæ, ita dicitis formari in ore prophetarum. Et tunc talis etiam absurditas sequetur, ut si tali modo verba et voces verborum acceperunt, sensum ignorarent. Sed absit talia deliramenta cogitare. Nos si de eloquentia Pauli apostoli aliquid diximus, verba Hieronymi doctoris posuimus, quibus in quodam loco ait: « Qui putant Paulum juxta humilitatem, et non vere dixisse, *Et si imperitus sum sermone, non tamen scientia*, defendant hujus loci consequentiam. » Et iterum: « Si vero qui potest etiam juxta sermonis eloquia contextum docere Apostolum fuisse perfectum, et in artis grammaticæ vitia non incurrisse, ille potius auscultandus est. Nos quotiescunque solœcismos aut tale quid adnotamus, non Apostolum pulsamus, ut nialivoli criminantur, sed magis Apostoli assertores sumus; quod Hebræus ex Hebræis absque rhetorici sermonis nitore, verborum compositione, et eloquii venustate, nunquam ad fidem Christi totum mundum transdu-

BALUZII NOTÆ.

* *Aquila.* Carolus Magnus in Capitulari de non adorandis imaginibus lib. 1, cap. 13: « Nova post septuaginta interpretes, Theodotionem et Symmachum et Aquilam, sive etiam beatum Hieronymum, legis quærat translatio. » De Theodotione porro, quo ætate vixerit, videndus vir clariss. Henricus

Valesius in annotationibus ad Eusebium lib. v, cap. 8 Hist. Eccles.

^b *Multo injustius.* Sic legi debere admonuit Massonus in erratis: prorsus bene. Nam in codice ms. diserte scriptum est, *multos injustos.*

cere valisset, nisi evangelizasset eum non in sapientia verbi, sed in virtute Dei. Qui etiam in præfationibus Isaïæ, Jeremiæ et Ezechielis, quid de differentia locutionis prophetarum eorum dixerit, diligenter perpendite; et invenietis nobilitatem divini eloquii, non secundum vestram assertionem, more philosophorum, in tumore et pompa esse verborum, sed in virtute sententiarum, secundum quod ipse Apostolus ait: *Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute.* ^a Isaïas quoque propheta populum dicit esse alti sermonis, ita ut non possit intelligi disertitudo linguæ ejus, in quo nulla est sapientia. Et Dominus ad Ezechielem dicit: *Non enim ad populum profundi sermonis et ignotæ linguæ tu mitteris, quorum non possis audire sermonem.* Ex quibus patet nobilitatem sacræ Scripturæ, non secundum philosophos in disertitudine esse verborum, in quo nulla est sapientia, sed in potentia et astutia sensuum, atque virtute sententiarum; sicut Apostolus ostendit, dicens: *Arma militiæ nostræ, non carnalia, sed potentia Dei ad destructionem munitionum, consilia destruentes, et omnem altitudinem extolentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Et iterum: *Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare, non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi.* Et rursus post aliqua: *Et ego cum venissem ad vos, fratres, veni non per sublimitatem sermonis aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi.* Et iterum: *Sapientiam loquimur inter perfectos; sapientiam non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est.* Et post pauca: *Quæ et loquimur, non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus.*

XIII. Ecce quia laus divinæ sapientiæ in sacris mysteriis et in doctrina spiritus invenitur, non in adventionibus verborum. Vos sumpsistis testimonia beati Augustini multa de laude Scripturæ; sed non illo modo vos laudatis, quo laudavit Augustinus, aut Hieronymus, Ambrosius, atque Gregorius. Nam illi majestatem divinæ locutionis admirantes, sed rem ineffabilem fando non explicantes, oppressi gloria in laude ejus succubuerunt, cum magis admirando sufficerent, quam loquendo. Vos sic laudatis, ut laude vestra magis minoretur, quam augeatur: quoniam in his quæ extrinsecus sunt, dicitis nobilitatem linguarum ministrasse Apostolis Spiritum sanctum, ut confuse et indifferenter cum apostolis omnes interpretes et quoscunque expositores laudetis et defendatis. Nam si, secundum vos, omnibus auctoribus divinorum librorum exteriorem nobilitatem æqualiter ministravit Spiritus sanctus; quare unus Apostolus, id est Paulus, disertior invenitur in Hebraica lingua quam in Græca, sicut prædictus Hieronymus in præfatione Epistolæ quæ ad Hebræos

A prætitulatur scribit, dicens: « Non est sane mirum si eloquentior videatur in proprio, id est Hebræo, quam in peregrino, id est Græco sermone, quo cæteræ Epistolæ sunt scriptæ. » Ecce habes disertiores Paulum in una epistola quam in cæteris. Sed tamen ipse cæteræ epistolæ, licet in sermone minus ab illa aliquid habere videantur, tamen in arcanis sensibus, secretis mysteriis ac figuris locutionum, in quibus omnem sapientiam hujus mundi incomparabiliter superant, minoris virtutis non sunt.

XIV. Post multas et graves calumnias, quas nobis inflixistis, dicentes nos divinæ locutionis reprehensores, defenditis bene vos dixisse, *Anima quando ad corpus pervenit*; et sumitis testimonia de Scripturis dicentes: *Spiritus redeat ad eum qui dedit illum* (Eccl. xii, 7). Et: *Revertatur anima pueri intra eum* (III Reg. xvii, 21). Quæ testimonia nullatenus congruunt rei cui defendendæ adhibentur. Quis enim ignorat animam semel a Deo creatam, substantiam esse deinceps, et æternam, atque in sua substantia immortalem? ac per hoc, post solutionem corporis, posse ad eum redire justam, et deorsum descendere injustam, et istra corpus reverti ad hanc vitam resuscitandam? Hæc de animabus a corporibus jam solutis fieri nullus ignorat. Sed nos hoc reprehendimus quod vos de animabus corporibus infundendis dixistis: *Anima quando ad corpus pervenit.* Quasi noveritis de qua regione adveniat, aut forsitan notis in qua regione jaceat illa incognita materies, unde animas dicitis creari in vacuo, super quem aquilo extensus est, aut in interioribus atri, vel forsitan in ortu solis aut occasu, aut unde dicitis anima pervenire: utique inde pervenire possunt, ubi creantur, ut ad corpora transmittantur. Sed cum dicitis eas pervenire, non ipsis eas corporibus creatas creditis, sed longe alicubi. Et inquisivimus a vobis utrum in cælestibus an in aliqua parte mundi sit ipse locus, vel extra mundum. Sed de hoc sit ut vultis, tantum ut cujuscunque testimonia cum Augustino altercantis tanquam ejusdem Augustini non nobis opponatis. Nos tamen illud præcipue tenendum putamus, quod divina Scriptura de hac re docet, dicens: *Quomodo nescis quæ sit via spiritus, et qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.* Ecclesiastici quoque doctores in suis dogmatibus fidem tenendam docuerunt, animam non esse partem divinæ substantiæ vel naturæ, nec esse eam prius quam corpori misceatur; sed tunc eam creari quanto et corpus creatur, cui admisceri videtur. Philosophorum sententiæ dicunt esse animam prius quam nascatur in corpore: quod verum esse nullis approbatur indicis: nam utrum ante fuisset, nec ipsi novimus, nec quis hominum dicat habemus. Non est ergo querendum quod querendum magis est irridendum.

BALUZII NOTÆ.

^a Isaïas quoque propheta. In ms. itemque in editione Massoni scriptum erat *Isaïas quoque philosophus*, etc.

Itaque cum constaret vitium esse librarii, non vero Agobardi, locum illum libere correximus.

XV. Deinde interrogastis nos, utrum aliud sit Deus, aliud veritas, ita ut Deus ipse veritas non sit. Hanc vestram interrogationem in tantum miramur, ut putemus vos illam jocando et ridendo dicasse. Quis audivit talem interrogationem? Nunquid si aliud aliquid veritas fuerit, jam Deus veritas non erit? Dicite vos, si ubicunque in sacris Scripturis veritas nominatur, semper Deus intelligendus est? Certe nos dicimus frequenter in Scripturis nominari veritatem, quæ contraria est mendacio; sicut etiam solet nominari charitas hominum, dilectio, quæ contraria est odio, et concordia, quæ opposita est discordiæ. Ergo ubi Paulus ait: *Veritatem dico in Christo Jesu, non mentior*, sic intelligitis, quasi diceret, Deum dico, aut Christum dico, in Christo Jesu. Aut ubi ait: *Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo*, ipsum Deum intelligitis veritatem. Et iterum, ubi scriptum est: *Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur*. Et iterum: *Labium veritatis firmum erit*. Et rursus: *Qui loquitur veritatem in corde suo*. In Jeremia quoque: *Omnis amicus fraudulenter incedet, et veritatem non loquitur*. Et Osee: *Non est enim veritas, et non est justitia, et non est misericordia Dei in terra*. Et in Zacharia: *Veritatem et judicium pacis judicate in portis vestris*. Nunquid sic intelligi poterit, quasi diceret, Deum judicate in portis vestris? Ecce habes in Scripturis frequenter dici veritatem, non pro ipso Deo, sed pro illa virtute quæ opposita est injustitiæ et falsitati. Attamen non sicut vos vultis, ut Deus ipse veritas non sit, sed potius ut et Deus veritas sit.

XVI. Deinde vero cum vestris syllogismis affirmare nitimini, Christianos non fuisse omnes sanctos patriarchas et prophetas, reges et sacerdotes, in Veteri Testamento, dicentes nobis: « Si eos Christianos dicendo, eos esse affirmare vultis, multum est absurdum ut Christiani essent priusquam Christus. » Ecce quibus verbis negatis sanctos Veteris Testamenti Christianos fuisse. Sed multo pejus negatis illo tempore non esse Christum. Credite, venerabilis magister, quia si dixissetis: « Non dicebantur Christiani, » parva forsitan esset blasphemia. Cum autem dicitis, *Non erant Christiani*, injuste tantam multitudinem sanctorum blasphematis. Simili etiam modo si de Domino Jesu Christo diceretis, « Necdum ab omnibus fidelibus manifeste vocabatur Christus, » tolerabile esset. At cum dicitis, *Non erat Christus*, tam grandis blasphemix est, ut non multum distet ab illa Pauli Samosateni prædicatione.

XVII. Deinde subjungitis, quasi exhortantes nos ac dicentes: « Sed quomodo nondum erat Christus? » Legitis librum supradicti beati Patris Augustini, capitulo 6, et ponitis ipsum capitulum, multo alium sensum continentem quam vos sentitis. In illo enim capitulo scriptum est: « Cum ergo Christi nomen ex eo illi sit quod scriptum est, *Unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis*. Unde ad

id quod homo factus est, pertinet, id est, quod formam servi accipiens, habitus est inventus ut homo, qui utique habitus cœpit ex tempore: de ipso tamen eodemque Christo dictum est, cum in forma Dei esset. » Et post pauca: « Nondum ergo erat Christus quod esse cœpit, cum semetipsum exinanivit, non formam Dei amittens, sed formam servi accipiens. » Ecce verba beati Augustini, de quibus vos vultis affirmare Deum Verbum Christi nomen prius non habuisse quam caro factum est, cum e contrario Augustinus in prædicta sententia dicat: *De ipso tamen eodemque Christo dictum est: Cum in forma Dei esset*. Ecce habes Christum in forma Dei esse, deinde formam servi accepisse: quam utique antequam acciperet, nondum erat filius hominis, sed Filius Dei, tamen Christus. Iterum Augustinus dicit: « Nondum ergo erat Christus quod cœpit esse, cum semetipsum exinanivit. » Ecce et hic Christus dicitur, qui nondum erat hoc quod esse cœpit, cum semetipsum exinanivit, id est homo. Nam quid aliud esse cœpit, nisi homo, cum formam servi accepit? Certe Augustinus non ait: *Non erat Christus qui esse cœpit*; sed, *Non erat quod esse cœpit*.

XVIII. Nam si Christus ante Mariam non erat, quid est quod Apostolus ait: *Christus Jesus heri et hodie, ipse et in sæcula* (Hebr., xiii, 8)? Si Christus non erat, et sancti Veteris Testamenti non erant Christiani; quare iterum Apostolus dicit: *Memores estote quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea quæ dicitur circumcisio in carne, manu facta; quia eratis illo tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in mundo* (Ephes. ii, 11, 12). Ecce Apostolus docet gentes sine Christo fuisse illo tempore, quando promissionis spem habebat Israel. Et quid est dicere: *Eratis sine Christo, alienati a conversatione Israel*, nisi oblique demonstrare, non fuisse sine Christo Israel tempore promissionis? Si Christus non erat, neque Christiani; cur idem Apostolus de Moyse dicit: *Negavit se esse filium filix Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jocunditatem; majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi*. *Aspiciebat enim in remunerationem* (Hebr. xi, 24, 25). Si sub lege positi Christum et boni non coluerunt, et mali non tentaverunt, cur iterum dicit de colentibus eum: *Bibebant de spiritali consequenti eos petra. Petra autem erat Christus*. De tentantibus vero: *Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt*. Nam ut noveritis sub lege non solum Christianos, sed etiam filios Christi fuisse, audite iterum Apostolum: *Deccebat enim, inquit, eum propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones consummari*. Anna mater Samuelis orans in templo dicit: *Dominus judicabit fines terræ, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui*. Et hoc et in illo tempore

quo necdum erat rex in Israel, et antequam ungeretur vel etiam nasceretur Saul, quem dignum electis ad negandos Christianos. De David scriptum est : *Dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Jacob, egregius psalmista Israel.* Ipse David ait : *Magnificans salutes regis ejus, et faciens misericordiam Christo suo.* Eman quoque ait : *Tu vero repulisti et despexisti, distulisti Christum tuum.* Habacuc dicit : *Egressus es in salute populi tui, in salute cum Christo tuo.* Jeremias deplorat dicens : *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris.*

XIX. Deinde subjungitis, dicentes : « Non ergo omnis chrismate unctus, Christianus dicendus est. Potius enim illi Christi quam Christiani dicebantur, ut illud in Psalmis : *Nolite tangere christos meos.* » In his verbis vestris negatis unctos, id est, reges B et pontifices, fuisse Christianos; et ponitis testimonium psalmi, quod non de pontificibus, aut regibus, sed tantum de patriarchis, Abraham scilicet, Isaac, et Jacob, Scriptura dicit : *Ipsi enim transierunt de gente in gentem, et de regno ad populum alterum, id est de Chaldaea in Mesopotomiam, deinde in terram Chanaan, et Aegyptum, ac rursus in Gerare.* Pro ipsis correpti sunt reges, Abimelech scilicet, Pharaon Hemor, et Sichein, et alii. Super ipsis praecipit Dominus, *Nolite tangere christos meos,* dicens non tam verbis, quam certitudine defensionis. Ecce habetis christos dictos patriarchas, quos nulla omnino corporali unctione probare poteritis fuisse unctos. Unde ergo christi, si non uncti? Quia dicitis, *Ergo illi erant ab unctione multi christi,* cum nunquam legatis vel plures simul fuisse reges, nec duo simul pontifices illo tempore. Nam quod reges et pontifices ungebantur, non aliter, nisi uno decedente, unus succedens ungebatur in figura unius veri Christi : et hi quidem dicebantur christi.

XX. Sed nos de patriarchis interrogamus, quomodo eos creditis sine visibili chrismate, absque aqua baptismatis, sed unctos invisibili tantum et spiritali chrismate? Similiter in Veteri Testamento, non solum omnes sanctos patriarchas, sed et multos etiam in gentilitate positos credimus invisibili chrismate unctos; per quam unctionem membra Christi et unum corpus cum omnibus ad aeternam vitam pra-

destinatis fierent. Unde et Apostolus, cum enumerasset omnia dona gratiarum quae per Spiritum sanctum tam Veteris Testamenti fidelibus quam Novi distributa sunt, subjunxit : *Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt; ita et Christus.* Etenim in uno spiritu omnes in unum corpus baptizati sumus, sive Judaei, sive gentiles, sive servi, sive liberi, et omnes in uno Spiritu ^a potati sumus. Hoc Spiritu uncti sunt patriarchae, hoc ^b multi martyres, qui sine baptismate corporali ad vitam aeternam transierunt. Qui omnes quomodo unum corpus baptizati sunt, patriarchae scilicet et martyres, cum caeteris fidelibus Veteris et Novi Testamenti, et in uno spiritu, audi iterum eundem Apostolum dicentem : *Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes per mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt, in nube et in mari, et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Quem potum? Illum quem in superiori sententia praemisit, *uno spiritu potati sumus* : et quam escam spiritalem, nisi participationem corporis Christi? Denique Apostolus dicit : *Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.* Si autem vos Christi, ergo Abraham semen estis. Et vos dicitis, quia Abraham non fuit Christianus, cum nos Christiani esse non possimus, nisi efficiamur semen Abraham? Apostolus dicit : *Abraham dicitur sunt promissiones, et semini ejus, qui est Christus.* Et vos dicitis Abraham fuisse sine Christo. Apostolus ait : *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham.* Et iterum : *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, ut in gentibus benedictio Abraham fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.* Et vos dicitis tam diversa benedictione Abraham et nos benedictos, etiam diverso spiritu unctos, ut ille Christus potuerit esse, non Christianus, nosque Christiani possimus esse, non Christus.

XXI. Apostolus dicit quia Deus Pater omnipotens omnia subiecit sub pedibus Filii sui Domini Jesu Christi, et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius, et plenitudo ejus qui omnia

BALUZII NOTÆ.

^a *Potati sumus.* Locus est Pauli ex epistola prima ad Corinthios. Et in contextu Pauli (prout etiam laudat Agobardus in capite 37 libri adversus Felicem, et in cap. 7 libri de Modo Regimini Ecclesiastici, itemque in capite 7 Sermonis Exhortatorii ad plebem) legitur, et omnes in uno Spiritu potati sumus. In codice tamen regio, et in editione Massoni, legitur, et omnes in uno Spiritu baptizati sumus : quod mutari debere visum est. Nam paulo post Agobardus, replicans locum illum, ac petens quinam potus sit ille, ait : *uno Spiritu potati sumus.*

^b *Multi martyres.* Sentiebat ergo Agobardus, eos qui pro nomine Christi contumeliam mortis passi erant, recta in caelum ferri, tamenetsi baptizati non fuissent. Eadem fuit sententia vetusti scriptoris libri de Singularitate Clericorum, qui vulgo tribui solet Cypriano. « Ideo enim martyrium, inquit, appellatur tam corona quam baptisina, quia baptizat pariter et coronat. » Item Alcuini in Confessione fidei

D lib. III, c. 28 : « Nullum autem catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam habere aeternam dicimus; excepto martyrio, ubi tota baptismi sacramenta complentur. Sanguine enim, vel igne, vel poenis aliis baptizantur confessores, » Verus quoque scriptor supra laudatus, atque hactenus ineditus, in Confessione fidei. « Nullum catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam aeternam habere credamus; excepto martyrio, ubi tota baptismi sacramenta complentur. Baptizandus confitetur fidem suam coram sacerdote, et interrogatus respondet. Hoc et martyr coram persecutore facit, qui et confitetur fidem, et interrogatus respondet. Ille post confessionem vel aspergitur aqua, vel tingitur; et hic vel aspergitur sanguine, vel tingitur igne. Ille manus impositione pontificis accipit Spiritum sanctum, hic habitaculum efficitur Spiritus sancti. »

in omnibus adimpletur. Et iterum: Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem macerix, solvens inimicitiam in carne sua, legem mandatorum decretis evacuens, ut duos condat in semetipsum in unum novum hominem, faciens pacem, et reconcilians ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitiam in semetipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope; quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem. Ergo jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum, et domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, in quo ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto. Et quare hanc Ecclesiam, hoc corpus, quod est plenitudo capitis, hoc unum, quod ex utraque fecit, hos conditos in semetipso, hos ambos reconciliatos in uno corpore Deo per crucem, hanc ædificationem constructam, hoc templum sanctum in Domino, hoc habitaculum Dei in spiritu, vultis ita dividere, ut aliud illi fuerint, aliud nos simus? Quid ergo profuit quod per caput habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem, si nullam communionem habet radix olivæ cum oleastro sibi inserto? Tribus Ruben, et tribus Gad, ac dimidia tribus Manasse, propterea construxerunt altare ultra Jordanem, quia jam timebant vos, ne diceretis illis, cum Jordanem transissent: Non pertinetis ad nos, * non estis Christiani, sine Christo estis; quia necdum erat Christus. Nihil omnino differt aliud inter illos et nos, nisi quia sacramenta salutis quæ per mediatorem operata sunt propter nos et propter illos, nos salvant præterita, illos futura, quia quæ nos credimus et tenemus præterita, illi crediderunt ac tenuerunt futura; et illi in sola conscientia et figuris futurorum, nos etiam in publica professione, votis et annuntiatione præteritarum rerum cum significatione tractabilium sacramentorum; sicut et illi duo qui unum botrum in falango portabant, unum opus faciebant indifferenter, nisi quia eundem botrum, unus post dorsum, alter ante faciem habebant; sicut et illi qui præcedentes, et sequentes, Domino intranti Hierusalem clamant Osanna.

BALUZII NOTÆ.

* *Non estis Christiani.* Hic Fredegisum graviter refellit Agobardus, quod dixerit patriarchas Veteris Testamenti non fuisse Christianos. Et consentaneos habet Agobardus Justinum martyrem et Augustinum,

XXII. Si quis autem ad hæc objiciendum putaverit illud, quod in Isaia, vel in Apocalypsi, nomen novum dicitur, quod procul dubio Christianum intelligitur; sciat sanctos doctores ita intellexisse, ut novum dicatur, propterea quia nuper dispersum, non quia nuper inventum; ac per hoc non novella vel nuper exorta est Christianorum religio, sed ab ipsa mundi origine descendens, eodem Christo doctore et institutore. Nam inde ab initio speciem formamque suscipiens. Porro de unitate fidelium Veteris ac Novi Testamenti beatus Hieronymus dicit: « Quo modo enim omnes in protoplasto Adam necdum nati moriuntur; ita omnes, etiam hi qui ante adventum Christi nati sunt, in secundo Adam vivificantur: atque ita fit ut et nos legi servierimus in patribus, et illi gratia salventur in filiis. » Iste intellectus Ecclesiæ catholicæ convenit, quæ Veteris et Novi Testamenti unam asserit providentiam, nec distinguit in tempore quos conditione sociavit. Omnes ædificati simus super fundamentum apostolorum et prophetarum, continente nos angulari lapide Jesu Christo Domino nostro, qui fecit utraque unum, et medium parietem dissipans, inimicitiam utriusque populi in sua carne destruxit, et antiquæ legis difficultatem evangelicorum dogmatum integritate mutavit. Vere in Christo unus panis sumus, et duo consensimus super terram; et quomodo nos super prophetas fundati sumus, ita et patriarchæ jam apostolorum fundamine constiterunt. De Domino quoque Jesu Christo prædictus doctor ait: « Postquam ob nostram salutem de Virginis utero dignatus est nasci, Dei et hominum homo Christus Jesus sequester est dictus. » Antequam vero hominum corpus assumeret, et esset apud Patrem et omnes sanctos quos Scriptura commemorat, sine additamento hominis, quem necdum assumpserat, mediator tantummodo nuncupatur. Ipse quippe pretioso sanguine suo et nos et illos, patriarchas scilicet et prophetas, de maledicto legis redemit. Omnes enim ex fide Christi justificati sunt. Siquidem Abraham vidit diem Christi, et lætatus est; et Moyses majores divitias æstimavit thesauro Ægyptiorum, impropriam Christi. Aspiciebat enim in remunerationem.

quos laudat Baronius in initio Apparatus ad Annales Ecclesiasticos. Vide librum adversus Amalarium cap. 15.

EPISTOLA AD PROCERES PALATII

CONTRA PRÆCEPTUM IMPIUM DE BAPTISMO JUDAICORUM MANCIPIORUM.

Dominis et sanctissimis, beatissimis, viris illustri-

BALUZII NOTÆ.

* *Hilduino sacri palatii antistiti*, id est, archicapellano, vel summo capellano, quo modo vocatur in

bus *, Hilduino sacri palatii antistiti [Al., archica-

præcepto Ludovici Pii pro Hildebaldo episcopo Matisonensi, quod exstat in bibliotheca Cluniacensi.